

Evaluation of Vaccine Management in Lower Southern Thailand

ธีวรัตน์ อุนพริจันทร์* ดร.ชญ.กรกมล รุกขพันธ์** สมคิด เพชรชาติ* และณมด นิมหัน*

*สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา

**** ภาควิชาบริหารเก้ล้ชกจ คณะเก้ล้ชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**

ที่มาของการศึกษา

เนื่องด้วยวัคซีนเป็นชีววัตถุที่มีความคงตัวต่ำ อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง อาจทำให้วัคซีนเสียความคงตัว ส่งผลให้การกระตุ้นภูมิคุ้มกัน ไม่ได้ผล และอาจทำให้เกิดการระบาดของโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการประเมินคลังวัคซีนระดับจังหวัดในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง เพื่อหาข้อมูลการบริหารจัดการวัคซีนในกระบวนการ การเก็บรักษาและควบคุมคลัง และการกระจายและการขนส่งวัคซีนสู่ระดับอำเภอ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานวัคซีนในเขตภาคใต้ตอนล่างต่อไป

วัดอุประสงค์

เพื่อประเมินคลังวัคซีนระดับจังหวัด 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

วิธีการศึกษา

ทำการศึกษาแบบภาคตัดขวาง ระหว่างเดือนมีนาคม-มิถุนายน 2551 กลุ่มตัวอย่างคือ คลัง
วัคซีนระดับจังหวัด 6 แห่ง และคลังวัคซีนระดับอำเภอ 3 แห่ง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่
ผู้ ร บ พ ิ ด ช อ บ
การบริหารจัดการวัคซีน สังเกตและประเมินการบริหารจัดการวัคซีนโดยใช้แบบประเมินการ
บริหารจัดการคลังวัคซีน ศึกษาจากเอกสารและวัดอุณหภูมิตู้เย็นโดยใช้เทอร์โมมิเตอร์ชนิดเทอร์โม
ไ ส โ ก ร มิ เ ต อ ร์ ไ ช้ ส ถิ ติ
เชิงพรรณนา Content analysis ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา

การจัดซื้อวัคซีนรวมระดับประเทศโดยกรมควบคุมโรคกระจายวัคซีนสู่ผู้ให้บริการเดือนละ 1 ก. ึ่ง

ผ่านคลังวัคซีนระดับเขต ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล โดยรพ.ห้องเย็นที่ควบคุม อุณหภูมิ 2-8 °C การนิเทศติดตามการบริหารจัดการวัคซีนเป็นแบบบูรณาการและจำนวนครั้ง ลดลงจากสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณภาพการ บริหารจัดการคลังวัคซีนเฉลี่ยเท่ากับ 79.46% คลังวัคซีนระดับอำเภอมียะคะแนนเฉลี่ย (88.01%) สูง

กว่าคลังวัคซีนระดับจังหวัด (75.19%) และคลังวัคซีนที่เภสัชกรเป็นผู้ดูแลมีคะแนน (90.97%) สูงกว่าบุคลากรสาธารณสุขอื่นใด (78.02%) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนต่ำสุดในหมวดการเตรียมความพร้อมกรณีฉุกเฉิน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 53.33% (SD = ± 26.46) ปัญหาสำคัญ 3 อันดับแรกคือ ขณะเปิดตู้เย็นครั้งแรกอุณหภูมิไม่อยู่ระหว่าง 2 - 8 °C หน่วยงานมีวัคซีน/นำยาละลายวัคซีนที่หมดอายุอยู่ในตู้เย็น และเก็บวัคซีนไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน เช่น OPV เก็บในช่องธรรมดาอุณหภูมิ 2 - 8 °C ส่วน BCG, M, MMR เก็บไว้ในช่องแช่แข็ง

สรุปวิจารณ์และข้อเสนอแนะ

การกระจายวัคซีน จากระดับประเทศผ่านหลายระดับกว่าจะถึงผู้รับบริการ ส่งผลให้วัคซีนมีความเสี่ยงต่อการเสียความคงตัว จากการที่คลังวัคซีนในระดับอำเภอมีคะแนนสูงกว่าคลังวัคซีนระดับจังหวัดและคลังวัคซีนที่เภสัชกรดูแลมีคะแนนสูงกว่าคลังวัคซีนที่บุคลากรสาธารณสุขอื่นใดดูแล ระบบการกระจายวัคซีนควรส่งตรงไปยังคลังระดับอำเภอและควรอยู่ภายใต้การดูแลของเภสัชกร การขาดการเตรียมความพร้อมกรณีฉุกเฉินทำให้ผู้รับผิดชอบปฏิบัติไม่ถูกต้อง เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟฟ้าดับ/ตู้เย็นเสีย การนิเทศติดตามเป็นแบบบูรณาการ และจำนวนครั้งการนิเทศลดลงเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการวัคซีน ตลอดจนมีการนิเทศติดตามการบริหารจัดการวัคซีนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยชี้แนะแนวทางในการดำเนินงาน เพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารจัดการวัคซีนมีคุณภาพส่งผลให้การป้องกันควบคุมโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนบรรลุเป้าหมายของการดำเนินงาน